

Gedrag als sleutel in de pandemie

Geleerde lessen, eerste inzichten

6 juli 2022; RIVM Corona Gedragsunit

Eind maart 2020 richtte het RIVM de Corona Gedragsunit op. De eerste fase van de pandemie was gaande en we stevenden af op een lockdown. Het besef groeide dat verandering in gedrag een belangrijke sleutel was tot het remmen van de verspreiding van het virus. Gedragswetenschappelijke expertise was echter nog niet ondergebracht in de nationale crisisstructuur.

Door het Nationaal Kernteam Crisiscommunicatie (NKC) en het RIVM werden experts bij elkaar gebracht die binnen een week een nieuw team oprichtten: de RIVM Corona Gedragsunit. Een unit met een onderzoeksprogramma, startfinanciering, een onafhankelijke Wetenschappelijke Adviesraad (WAR) en een samenwerking met de GGD'en in Nederland.

Maar hoe pak je zoiets groots als een pandemie aan, als niemand dit ooit eerder heeft meegemaakt? Ook al bieden de gedragswetenschappen een goede basis om gedrag, welzijn en vertrouwen te monitoren en te ondersteunen, de omvang en dynamiek van de crisis en de besluitvorming was ongekend. Daaraan bijdragen terwijl er nog geen gedragswetenschappelijke unit bij het RIVM bestond, is een enorme uitdaging geweest.

Sindsdien zijn efficiënte werkwijzen ontwikkeld en is veel onderzoek gedaan. De gedragsinzichten die dat onderzoek opleverden zijn vertaald in aandachtspunten¹ voor communicatie en beleid. De Gedragsunit heeft op die manier met grote regelmaat betrouwbare landelijke en regionale cijfers over de ontwikkelingen in (o.a.) draagvlak en naleving van maatregelen, welzijn, vertrouwen in beleid onder burgers en organisaties, en vaccinatiebereidheid geleverd en van duiding voorzien. De resultaten zijn ingezet voor het beantwoorden van vragen van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), het kabinet, het NKC, de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV), GGD'en, gemeenten, het OMT en de landelijke media.

Nu we begin zomer 2022 qua pandemie in een minder hectische fase zitten, is het tijd om terug te kijken. Hoe zijn we te werk gegaan? Wat zijn de belangrijkste inzichten die we hebben opgedaan? Welke onderzoeksmethoden bleken waardevol? Hoe zijn de verkregen inzichten ingebracht en benut? En met het oog op de toekomst: wat kan beter en wat is daarvoor nodig?

In dit document schetsen we hoe we de Gedragsunit hebben opgezet, gevolgd door overstijgende reflecties voor een effectieve inzet van de Gedragsunit. Daarna volgen specifieke lessen geordend in drie blokken: Gedrag en Welzijn, Onderzoek en Implementatie. Kort en bondig, gericht op beleidsmakers, met het oog op de toekomst. Eind 2022 volgt een uitgebreidere versie waarbij we ook lering willen trekken van aanpakken elders.

¹ Omdat de Corona Gedragsunit geen formele rol heeft in de nationale crisisstructuur, is het RIVM niet in de positie om op dit onderwerp advies uit te brengen. De Gedragsunit spreekt daarom van aandachtspunten in plaats van adviezen.

RIVM

A. van Leeuwenhoeklaan 9
3721 MA Bilthoven
Postbus 1
3720 BA Bilthoven
www.rivm.nl

T 030 274 91 11
info@rivm.nl

Hoe is de Gedragsunit te werk gegaan?

Om het kabinet te kunnen informeren en van duiding te voorzien, is de wetenschappelijke literatuur bijgehouden, grootschalig vragenlijstonderzoek opgezet en uitgevoerd, interviews afgenomen onder burgers en sectoren, zijn scenario- en interventiestudies gedaan en zijn zeer frequent externe wetenschappelijke experts geraadpleegd. Deze experts hebben zowel input gegeven aan de voorkant van het onderzoek, als ons werk gereviseerd en van commentaar voorzien. Hierdoor kon de beschikbare kennis worden benut, en de kwaliteit en transparantie van ons werk en 'aandachtspunten' worden geborgd.

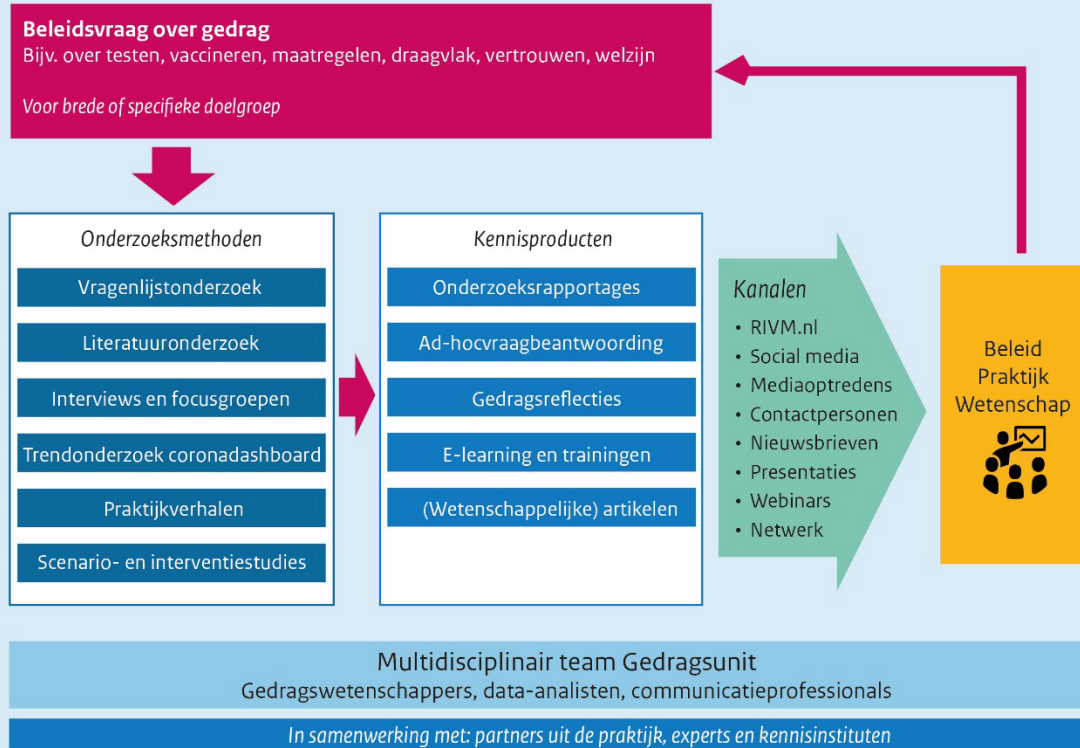
Met al die kennis kon de Gedragsunit talloze ad-hocvragen van beleidsmakers en communicatieprofessionals beantwoorden. Daarnaast is geregeld ad-hoconderzoek gedaan voor verdiepende en strategische vragen, zoals scenario- en interventiestudies en uitgebreid onderzoek onder organisaties in het maatschappelijk middenveld.

Vanaf 2021 zijn de zogenoemde 'gedragsreflecties' opgeleverd aan de NCTV en het ministerie van VWS op basis van onderzoek en expert consensus. Gedragsreflecties bestaan uit wetenschappelijke reflecties op de impact van voorliggende beleidskeuzes op naleving, draagvlak, vertrouwen en welzijn. Deze zijn door de NCTV ingebracht in de Catshuis-overleggen en door het ministerie van VWS gedeeld met de Tweede Kamer. Ook zijn ze benut in debatten over het te voeren beleid en de communicatie daarover.

De Gedragsunit heeft de resultaten van het uitgevoerde onderzoek geïntegreerd en omgezet in aandachtspunten voor beleid en communicatie en gedeeld met het ministerie van VWS, de NCTV, het NKC, de GGD'en, het OMT en de landelijke media.

Het figuur op de volgende pagina geeft een overzicht van de diverse onderzoeken en kennisproducten van de Gedragsunit, en de kanalen waarlangs de kennis en inzichten verspreid worden.

Werkwijze RIVM Corona Gedragsunit

Overstijgende reflecties voor een effectieve inzet van de Gedragsunit

Kennisbasis

- Om goed geïnformeerde beleidskeuzes te kunnen maken tijdens de hectiek van een pandemie, zijn beleidsmakers en communicatieprofessionals gebaat bij directe toegang tot actuele kennis en inzichten over gedrag, draagvlak, vertrouwen en welzijn onder burgers en organisaties.
- Daarvoor is een structurele actuele kennisbasis nodig waaruit doorlopend geput kan worden. Die bestaat uit metingen van gedrag, voorspellers van gedrag, draagvlak en welzijn, die in tijden van crisis snel opschaalbaar zijn. Daarnaast is ook ruimte voor verdiepend strategisch onderzoek (zoals toekomstscenariostudies), literatuurstudies en ad-hoconderzoek voor de beantwoording van urgente vragen (zoals over effectieve interventies) van grote waarde gebleken.
- De integratie van verschillende onderzoeksmethoden en inhoudelijke domeinen (multi- en interdisciplinair werken) is belangrijk om goed te kunnen duiden op welke punten en met welke instrumenten beleid zou kunnen ingrijpen.
- De Gedragsunit bestond nog niet aan het begin van de pandemie. Daardoor was de RIVM-kennisbasis en capaciteit bij de start van de pandemie beperkt. Tijdens de pandemie is het hierdoor niet altijd gelukt om direct relevant onderzoek uit te voeren, 'open science' goed in te regelen, en meer geavanceerde methoden en analyses toe te passen.
- Bij het opstarten van de Gedragsunit is meteen gekozen voor het betrekken van wetenschappelijke topexperts op het vlak van gedrag en communicatie. Dit is zeer waardevol gebleken, zowel met oog op de benodigde snelheid als voor de borging van de wetenschappelijke kwaliteit en betrouwbaarheid.
- Om te kunnen bepalen welke gedragsinzichten van belang zijn voor het COVID-19-beleid op lange termijn in Nederland, is het waardevol om ook een analyse te maken van internationale voorbeelden en ervaringen met de inzet van gedragskennis en -inzichten voor het te voeren beleid.
- De gevolgen van een ongezonde leefstijl zijn ook in de COVID-19-pandemie van belang gebleken voor gezondheidsuitkomsten. Omdat het ook bij leefstijl om gedrag gaat, kunnen een gedragswetenschappelijke kennisbasis en netwerk ook hierbij van belangrijke toegevoegde waarde zijn voor beleid en praktijk.

Positionering

- Om gedragsexpertise beter te kunnen benutten in beleid is het zinvol om deze expertise structureel aan de voorkant (kennis voor beleidsvorming) en aan de achterkant (kennis voor beleidsuitvoering) van de besluitvorming te organiseren.
- Gedragskennis is verspreid over meerdere (inter)nationale instituten. Dat vraagt om een actief netwerk, periodieke interdisciplinaire kennisuitwisseling en afspraken over complementaire samenwerking. Op die manier kan kennis effectief en efficiënt ontsloten worden voor beleid en communicatie.
- Voor effectieve gedragswetenschappelijke input voor beleidsvorming (de gedragsreflecties), is het belangrijk om goed geïnformeerd te zijn over de specifieke maatregelen die voorliggen en bijbehorende epidemiologische prognoses. Nu liepen de processen van de Gedragsunit en het OMT min of meer parallel in twee aparte entiteiten, waardoor de OMT-adviezen en prognoses nog

onbekend waren. De processen sequentieel organiseren, of parallel en bespreken in een multidisciplinair overlegorgaan, zou dit probleem kunnen oplossen.

- De Gedragsunit bij het RIVM is waardevol gebleken als aanspreekpunt en kennismakelaar tussen de overheid en de gedragswetenschappelijke kennis en expertise in Nederland.
- Een formele (overleg)structuur met betrokken ministeries is nodig voor de inbreng van gedragsexpertise in de beleidscyclus in crisistijd op het juiste niveau, op het juiste moment, op de juiste manier en bij de juiste personen.

Impact

- Om impact te genereren met gedragswetenschappelijke inzichten is het belangrijk gebleken om resultaten zo snel, kort en duidelijk mogelijk te kunnen delen met relevante beleidsmakers en communicatieprofessionals (zoals het NKC). Korte en bondige teksten en visuals gedeeld via online webinars en persoonlijke contacten zijn hierbij zeer waardevol gebleken voor een expertiseveld dat geen deel uitmaakte van de nationale crisisstructuur.
- De gereedschapskist van gedragswetenschappelijke interventies is groot. Tijdens de pandemie is bij de bestrijding ervan met name gebruik gemaakt van en ingezet op adviezen van het kabinet, communicatiecampagnes, sluitingen en verplichtingen. Het beleid ten tijde van een pandemie zou gebaat kunnen zijn bij een verdere, systematische integratie van gedragswetenschappelijke adviezen over communicatie, in combinatie met aanpassingen in de fysieke en/of sociale context, voorzieningen of controle en handhaving.
- Bij het opleveren van gedragsreflecties op voorgenomen coronamaatregelen heeft de Gedragsunit zowel de impact op aspecten zoals welbevinden en eenzaamheid in beeld gebracht, als ook de mate waarin impact mogelijk extra negatief uitpakt voor specifieke groepen. Dit zijn relevante aspecten om mee te wegen bij het bepalen van de brede maatschappelijke impact van voorgestelde coronamaatregelen.
- Er bestaat niet één type burger of doelgroep die met een universele benadering kan worden bereikt. Het is daarom van belang om als basis voor beleidskeuzes en communicatie rekening te houden met verscheidenheid en met mensen in een sociaal-maatschappelijk meer kwetsbare positie. Hiermee wordt de pandemie-aanpak inclusiever, de impact ervan vergroot en draagt beleid niet of minder bij aan de toename van sociaal-maatschappelijke gezondheidsverschillen.
- Om de resultaten van gedragswetenschappelijk onderzoek goed ingebed te krijgen in beleid, is het van belang te investeren in de relatie en interactie tussen beleidsmakers en onderzoekers. Daarmee wordt de toegankelijkheid en bruikbaarheid van de beschikbare gedragswetenschappelijke kennis voor beleid ('science for policy') vergroot.
- De opgedane kennis, werkwijzen en ervaringen van de Gedragsunit bieden mogelijkheden om ook bij te dragen aan andere grote en urgente maatschappelijke vraagstukken, zoals het bevorderen van duurzaamheid, een gezonde(re) leefstijl en zinnige zorg.

Blok 1: Geleerde lessen over Gedrag en Welzijn

De Gedragsunit heeft veel kennis en inzichten verzameld over gedrag, welzijn en voorkeuren van burgers én organisaties ten tijde van de pandemie. Die kennis is verzameld met vragenlijsten, interviews, focusgroepen, scenariostudies en evaluaties van beleidsveranderingen. In het onderzoek is zoveel mogelijk rekening gehouden met specifieke groepen, zoals jongeren, ouderen of personen met een kwetsbare gezondheid. We onderscheiden in het onderzoek drie typen preventiegedrag: i) gericht op het beperken van sociale contacten (bijv. drukte mijden of thuisquarantaine), ii) gericht op het veiliger maken van sociale contacten (bijv. hygiëne-adviezen of testen bij klachten) en iii) vaccinatiegedrag.

Gedrag en determinanten

- Het is voor het maken van beleidskeuzes in de ondersteuning van de pandemie belangrijk zicht te houden op de naleving van maatregelen. De naleving van hygiëne-adviezen, quarantaine en isolatie waren relatief stabiel tijdens de pandemie. Testen bij klachten is aanzienlijk toegenomen over tijd, maar sinds de 'sluiting' van de GGD-teststraten (april 2022) gehalveerd. Naleving van contactbeperkende maatregelen varieerde sterk, afhankelijk van o.a. de maatregelen, doelgroepen en virusdruk.
- Voor (langdurige) gedragsverandering zijn er drie belangrijke voorwaarden: mensen moeten de motivatie hebben (zoals de maatregelen effectief en proportioneel vinden of door zichtbare handhaving), de nodige capaciteiten hebben (zoals zelftest-vaardigheden of mentale fitheid) en de mogelijkheden hebben (zoals toegankelijkheid vaccinatielocaties of financiële middelen). Deze factoren verschillen tussen gedragingen en deels tussen groepen, en zijn van belang voor beleid en communicatie.
- Bij naleving spelen beleidskeuzes een grote rol. Als bijvoorbeeld de bezoekersaantallen verruimd worden, houden minder mensen afstand. Niet omdat ze niet willen, maar omdat het moeilijker wordt door drukte. Dit geldt ook voor communicatie: door een duidelijke, goed onderbouwde uitleg te geven over het nut en belang van de gekozen maatregelen, worden mensen meer gemotiveerd om die na te leven. Voor een effectieve pandemiebestrijding is het belangrijk precies te weten welk beleid en welke communicatie, welk gedrag bij welke doelgroep bevordert.
- In januari 2021 formuleerde de Gedragsunit drie belangrijke pijlers voor COVID-19-vaccinatiedeelname: i) transparante informatie over de voor- en nadelen van vaccineren, ii) ondersteuning bieden bij het maken van een keuze met de mogelijkheid vragen te stellen en iii) het wegnemen van praktische barrières, zoals bereikbaarheid locaties en DigiD bij afspraken maken. Mensen moeten voor vragen makkelijk terecht kunnen bij een medisch expert en andere personen in hun omgeving die zij vertrouwen. Voor een hogere vaccinatiedeelname is het belangrijk om al in een vroeg stadium van vaccinatiecampagnes interventies in te zetten op groepen waarbij een lagere vaccinatiedeelname wordt verwacht, zoals jongeren of mensen met een migratieachtergrond.

Vertrouwen

- Naarmate een pandemie voortduurt, is het te verwachten dat er sociale onrust, desinformatie en weerstand ontstaat tegen beleid dat individuele of collectieve vrijheden indamt. Transparant, inclusief, rechtvaardig en koersvast beleid en communicatie zijn belangrijk voor het vertrouwen in het coronabeleid. Het belang hiervan zien we direct terug op momenten waarin communicatie wegvalt (zomer 2020) of als beleid contraproductief lijkt (discopiek zomer 2021): een forse daling in vertrouwen. Vertrouwen in de overheid is ook belangrijk voor effectief beleid. Zo is het bijvoorbeeld een belangrijke voorspeller voor het wel of niet laten vaccineren.
- Organisaties in het maatschappelijk middenveld spelen een sleutelrol bij het vertalen van landelijk coronabeleid naar de burger. Via trial-and-error is er veel ervaring opgedaan met de implementatie van coronabeleid en welke negatieve effecten dit heeft op het welzijn van medewerkers, cliënten of leerlingen. Wanneer deze kennis en ervaring bij sectoren niet worden benut, kan dit leiden tot een verminderd draagvlak voor, en naleving van toekomstig beleid.

Welzijn

- Vooral de contactbeperkende maatregelen die het sociale leven sterk beperken, brengen risico's met zich mee voor het mentale welzijn. De maatregelen hadden met name een grote impact op het dagelijks leven, en daarmee het welzijn, van jongeren, terwijl zij het minste risico liepen op ernstige COVID-19. Het is daarom belangrijk om op voorhand een zorgvuldige, brede en transparante afweging te maken over de te verwachten positieve en negatieve effecten van maatregelen en hier duidelijk over te communiceren. Daarbij moet niet alleen gekeken worden naar besmettingen of ziekenhuisopnames, maar ook naar mentale, sociale en financiële gevolgen van de maatregelen. Als dat ontbreekt, gaan mensen zelf een andere kosten-batenafweging maken: wegen de voordelen van naleving wel op tegen de nadelen?

Doelgroepen en contexten

- Het is belangrijk om onderscheid te maken naar doelgroepen en contexten. Laaggeletterden en mensen met een migratieachtergrond werden bijvoorbeeld veel minder bereikt met reguliere communicatie. Voor mensen met een kwetsbare gezondheid kunnen bijvoorbeeld versoepelingen juist aanleiding zijn om minder aan de maatschappij deel te nemen uit angst voor een besmetting. Jongeren komen wat vaker bijeen in groepen, maar leven de test- en hygiëne-adviezen beter na. Een gedetailleerd beeld – niet alleen over besmettingscijfers maar ook over gedrag en welzijn – onder verschillende groepen in de bevolking is dus belangrijk voor beleidsadvisering en communicatie op maat.

Blok 2: Geleerde lessen over Onderzoek

Om goed antwoord te kunnen geven op beleidsvragen over gedrag, welzijn en vertrouwen van burgers heeft de Gedragsunit een brede mix aan onderzoeksmethoden ingezet. Periodiek zijn online vragenlijsten door tienduizenden mensen ingevuld. Naast de actuele stand van zaken konden hiermee ook veranderingen in gedrag geanalyseerd worden en kregen we inzicht in verklaringen van gedrag. Interviews en focusgroepen met burgers en professionals leverden aanvullende inzichten op, bijvoorbeeld over waar het beleid knelde. Literatuuronderzoek, verdiepende analyses en (quasi)experimentele studies hebben geholpen om specifiekere vragen te beantwoorden. De integratie van de resultaten leverde een breed en gedegen beeld op van gedrag en welzijn tijdens de pandemie.

Hoe doe je onderzoek in crisistijd?

- De kennisbasis op orde houden is essentieel voor het snel en gedegen kunnen ondersteunen van beleid, en voor het vroeg signaleren van thema's die op korte termijn kunnen gaan spelen. Om veranderingen in naleving, welzijn, vertrouwen en draagvlak te monitoren en te verklaren over tijd, is een grootschalig vragenlijstonderzoek, gecombineerd met interviews onder burgers en literatuuronderzoek zeer bruikbaar gebleken. Door een kruisbestuiving tussen deze onderzoeken en integratie van de bevindingen kon gemonitord worden hoe burgers omgingen met het coronabeleid. Daarnaast konden daarmee ook aanbevelingen worden gedaan over hoe om te gaan met knelpunten.
- Sectoren spelen een cruciale rol in de vertaling van overheidsbeleid in de praktijk. Inzicht in het draagvlak onder organisaties, negatieve effecten die door hen worden ervaren en behoeften aan ondersteuning zijn van belang voor langdurig effectief beleid. We hebben hiervoor narratief onderzoek gedaan onder verschillende organisaties in het maatschappelijk middenveld. Organisaties geven aan dat ze zich meer betrokken voelen bij het beleid als ze merken dat deze onderzoeksresultaten worden meegewogen door beleidsmakers.
- Effectieve pandemiebestrijding is gebaat bij vooruitkijken en tijdig betrekken van burgers en sectoren. Daartoe zijn grootschalige scenariostudies gedaan onder burgers. Ook zijn er focusgroepen gehouden onder organisaties in het maatschappelijk middenveld om hun ideeën over de (middel)lange termijn op te halen. Hierbij hebben we een beroep kunnen doen op organisaties met relevante netwerken en expertise.
- Tijdens een pandemie doen zich unieke situaties voor waarin snel onderzoek nodig is om de effectiviteit van beleidsopties te bepalen. Met dit soort onderzoek is bijvoorbeeld gekeken naar de effecten van nabijheid van testlocaties op testgedrag, het effect van mondkapjes op afstand houden, vaccinatiebereidheid onder jongeren en de impact van de pandemie op mensen met een migratieachtergrond. Ook hierbij is het kunnen bijschakelen en samenwerken met partnerinstituten zeer waardevol gebleken.
- Om de kwaliteit van het onderzoek en adviezen te versterken, zijn externe senior academici betrokken bij het opzetten en reviewen van het onderzoek van de Gedragsunit. Ook is expert consensus een belangrijke bron van informatie gebleken in situaties waar wetenschappelijk bewijs ontbrak.
- Het werken vanuit één centrale Gedragsunit zorgt voor 'korte lijntjes'. Dit draagt bij aan het leveren van kwaliteit in een hoog tempo, omdat kennisintegratie tussen onderzoeksmethoden efficiënt kan plaatsvinden.

Wat kan beter?

- Er is zeer beperkt interventieonderzoek gedaan. Om beter inzicht te krijgen in hoe de naleving van gedragsmaatregelen het best kan worden ondersteund, is systematisch en gecontroleerd onderzoek nodig naar het effect van verschillende vormen van gedragsondersteuning (communicatie, context, controle). Het ontwikkelen van protocollen voor dit type onderzoek helpt om beter voorbereid te zijn op eventuele volgende pandemieën.
- Om interventies effectiever in te kunnen zetten is er in onderzoek meer aandacht nodig voor verschillen tussen (groepen) mensen en het feit dat gedragsinterventies niet op elke groep en binnen elke groep dezelfde uitwerking hebben.
- Om meer inzicht te krijgen in specifieke (sub)groepen burgers of professionals (bijv. mensen met een migratieachtergrond, mensen met een praktische opleiding of werkend in verschillende sectoren), zijn aanvullende onderzoeksmethoden nodig die beter aansluiten bij de context en leefwereld van deze mensen. Dit vraagt om een stevige kennisbasis en goede samenwerking met organisaties die hier specifieke expertise in hebben.
- Het is zeer aannemelijk dat de verspreiding van inaccuraat informatie (misinformatie) een rol heeft gespeeld bij draagvlak en naleving van alle coronamaatregelen (incl. vaccinatie). Dit fenomeen waarbij het publieke debat wordt gemanipuleerd is wel geadresseerd, maar zeer beperkt onderzocht. Dit vraagt om specifieke expertise en onderzoeksmethoden waar de Gedragsunit en haar partners nog niet in konden voorzien.
- Ook hadden meer geavanceerde analysemethoden mogelijk tot aanvullende inzichten kunnen leiden, maar die capaciteit was niet beschikbaar en daardoor niet op de benodigde korte termijn adequaat in te voegen. Dat onderstreept eens te meer de noodzaak van een centrale basis met een staand (academisch) netwerk van waaruit verschillende expertises op de juiste momenten ingezet kunnen worden.
- De data van de gedragsunit kon wegens AVG-regelgeving niet gedeeld worden met externen, alleen op geaggregeerd niveau. Bij het opstarten van het vragenlijstonderzoek bleek de juridische advisering meer tijd nodig te hebben dan verwacht, waarbij er ook sprake was van verschil van inzichten tussen juristen. Het is beter om in een relatief rustigere fase dit type grootschalig onderzoek zorgvuldig in de steigers te zetten; in crisistijd ontbreekt de ruimte daarvoor.
- Door gedragskennis te verwerken in infectiemodellen kunnen we mogelijk een beter beeld krijgen van het effect van gedrag op besmettingen, en wellicht ook meer betrouwbare duidingen en prognoses maken.

Blok 3: Geleerde lessen over Implementatie

Het hele traject van vraagstelling, kennis ontwikkelen, integreren en dissemineren van kennis en inzichten heeft geleid tot vele en diverse kennisproducten die langs verschillende kanalen zijn verspreid. Voor het bepalen van de vorm en inhoud van de geleerde lessen is gebruik gemaakt van resultaten van behoeftenonderzoek bij beleid- en praktijkprofessionals, een interne evaluatie en aanvullende reflecties vanuit de Gedragsunit en betrokken experts.

Wat is nodig voor de verspreiding van gedragskennis?

- Door nauw samen te werken met het NKC werd een continue uitwisseling van kennis en inzichten voor communicatie gerealiseerd. Zo kon input worden gegeven voor de speeches voor de persconferenties, de landelijke campagnes en de websites van de Rijksoverheid.
- Tijdens een crisis is het van groot belang dat de verworven kennis en inzichten steeds in een hoog tempo en op compacte en toegankelijke wijze, mondeling dan wel schriftelijk beschikbaar worden gesteld en gedeeld met het ministerie van VWS en andere partijen. Op die manier kunnen de beleidsvragen op het juiste moment worden beantwoord. Dit bevordert de benutting van gedragskennis voor beleid.
- Interviews onder beleidsmakers en communicatieprofessionals over de geleverde kennis en geleerde kennisproducten leverden bruikbare inzichten en tussentijdse verbeterlagen op. Dat is belangrijk voor de ontwikkeling van compacte en op maat gemaakte producten, met daarin inzichten en duidingen.
- De ontwikkeling van kennisproducten was erop gericht om in een hoog tempo, op geleide van beleidsvragen en de ontwikkelingen in de pandemie, nieuwe inzichten en duidingen te kunnen delen. Hiertoe zijn, naast kennisproducten op schrift, vanuit de Gedragsunit contactpersonen bij VWS ingezet en zijn webinars geïntroduceerd. Dergelijke inzet is door het interactieve karakter geschikt gebleken om kennis en inzichten op maat te leveren en toegankelijk te maken voor beleid en praktijk.
- De inzichten uit het gedragswetenschappelijk onderzoek over naleving, vertrouwen en welzijn zijn regelmatig gedeeld met landelijke en regionale media, door het RIVM, door leden van de Wetenschappelijke Adviesraad en de expertteams. De inbreng van dit gedragswetenschappelijk perspectief is nodig voor het duiden van de rol van gedrag in de pandemie aan de Nederlandse bevolking.
- De Gedragsunit heeft een aantal trainingen en vele online webinars verzorgd voor communicatieprofessionals en beleidsmakers (landelijk en regionaal). Deze werden goed bezocht en goed ontvangen en blijken te voldoen aan een behoefte. De vraag overtrof de capaciteit en mogelijkheden.
- Door samenwerking met de Netherlands School of Public & Occupational Health (NSPOH) werden professionals (o.a. in 'public health' en communicatie) in de praktijk bereikt. Hiertoe zijn de verworven kennis en inzichten gebundeld en verbreed in de e-learning Gedrag en Corona en de Matrix 'Communicatiemethoden voor het ondersteunen van gedrag'.

Wat is nodig om meer te bereiken?

- Voor de verspreiding en benutting van kennis ter ondersteuning van beleid is inzicht nodig in de kennisbehoeften, werkwijzen en context van beleidsprofessionals in crisistijd. Hierop zijn vele factoren van invloed, zoals timing en de sociaal-politieke context. De inzet van contactpersonen (liaison-medewerkers) bij VWS en NKC werd zeer gewaardeerd en was van toegevoegde waarde. Een dergelijke inzet is echter niet voldoende om echt goed zicht te krijgen op het gedrag en de context van beleidsmakers zelf, hetgeen nodig is om een optimale benutting van kennis voor beleid te kunnen faciliteren.
- Naast aspecten als toegankelijkheid, begrijpelijkheid, actualiteit, betrouwbaarheid en het bieden van concrete handelingsperspectieven is ook de interactie over de gepresenteerde kennis en inzichten cruciaal voor benutting van kennis door beleidsmakers. Hier zijn kennismakelaars voor nodig die bruggen slaan en interactie creëren tussen de werelden van beleid en onderzoek met ieder zijn eigen realiteit, dynamiek, tijdhorizon, werkcyclus en referentiekader.
- Om de gedragsreflecties op toekomstig beleid, die binnen 6 tot 48 uur opgeleverd moesten worden, beter en zinvoller te maken is een intensieve relatie en uitwisseling met de verantwoordelijke beleidsmakers van belang. Contactpersonen vanuit de Gedragseenheid op locatie bij VWS zijn daarin cruciaal. Op die manier kunnen voorbereidingen zo vroeg als mogelijk worden opgestart. Daarnaast biedt dat de mogelijkheid voor een mondelinge toelichting door een gedragsexpert. Dit is van belang voor de weging van beleidsopties.
- Het is voor het reflecteren op draagvlak, naleving en impact op welzijn van belang dat gedragswetenschappelijke expertise op het juiste moment bij de beleidsvoorbereiding en -uitvoering wordt ingebracht. Ook is het belangrijk dat deze expertise vertegenwoordigd is aan de tafels waar de weging van beleidsopties wordt gemaakt.
- Veel gedragswetenschappelijke expertise heeft betrekking op de uitwerking en evaluatie van specifieke interventies: een geïntegreerde aanpak van communicatie, context aanpassen, (sociale) controle en zo nodig ook handhaving. Onder tijdsdruk en door de structuur bij de uitvoering is die gedegen onderbouwde en geïntegreerde aanpak in de samenwerking tussen beleid, onderzoek en praktijk niet altijd van de grond gekomen. Dit vraagt naar de toekomst toe alle aandacht.

Colofon

Opstellers

Jolanda Keijsers, Saskia Euser, Floor Kroese, Jet Sanders, Pita Spruijt, Else Zantinge, Mariken Leurs, Nicolette Kupper, Roderick Gielis, Marijn de Bruin

Meelezers

Frank den Hertog, Carla Kolner, Mattijs Lambooy, Ellen Uiters, Marcel Scholten, Femke van Hamond, Marie Claire de Vries

Kijk voor meer informatie op www.rivm.nl/gedragsonderzoek